

OD REDAKCJI

Problematyka wygnania niewątpliwie przeżywa dzisiaj na świecie swój renesans. Złożyło się na to wiele przyczyn, począwszy od uwarunkowań geopolitycznych, poprzez głębokie przemiany struktur społecznych, a skończywszy na towarzyszących im niezwykle złożonych procesach kulturowych. Jak podkreślają Wendy Everett i Peter Wagstaff, redaktorzy zbioru *Cultures of Exile. Images of Displacement* (New York 2004), pojęcie „wygnania” stało się we współczesnym świecie jednym z kluczowych konceptów, bez którego nie może się obyć żadna poważna analiza właściwie dowolnego aspektu ludzkiej egzystencji (s. IX). Różnorodności źródeł nowoczesnego myślenia o wygnaniu towarzyszy także znaczne poszerzenie granic jego rozumienia. To już nie tylko kwestie związane z konsekwencjami politycznych oraz ekonomicznych okoliczności (doświadczenie przymusowego bądź dobrowolnego opuszczenia naturalnego miejsca dotychczasowej egzystencji), ale także wielość zagadnień grupujących się wokół problemów alienacji i wyobcowania jednostki z różnego rodzaju, mniej lub bardziej dominujących wspólnot, także w wymiarze kulturowym (s. X).

Studia zebrane w niniejszym zeszycie „Roczników Humanistycznych” są próbą rozpoznania tych zagadnień z punktu widzenia literaturoznawczego, otwartego jednak na różnorodne konteksty zewnętrzne. W pierwszym dziale (*Wśród emigrantów*) znalazły się teksty, w których punktem wspólnym jest wyraziste, podmiotowe przeżycie emigracji, rozumianej jako rzeczywista banicja z kraju ojczystego. W części drugiej (*Homo exsul*) zebrane zostały natomiast rozprawy poruszające tematykę kulturowego wyobcowania podmiotu. Warto zauważyć, że wyznaczone w ten sposób granice podziałów nie zawsze są wystarczająco ostre, ponieważ oba wymiary nierzadko współistnieją w ra-

mach jednej twórczości, jednego tekstu czy wreszcie jednego doświadczenia. Jednak, jak pokazują autorzy kolejnych artykułów, prymarne doświadczenie wygnania (ujmowane realnie lub metaforycznie) za każdym razem znajduje swoje odbicie zarówno w strukturze, jak i w semantyce analizowanych dzieł i postaw. Oznacza to, że nie może pozostawać niezauważone i wymaga szczególnie wnikliwego namysłu.

W 2013 roku zmarł profesor Marian Maciejewski, wybitny znawca literatury romantycznej, doskonały interpretator i wychowawca kilku pokoleń badaczy. Profesor Maciejewski był także wieloletnim członkiem Rady Naukowej naszego pisma, zawsze chętnie służąc swoją wiedzą i pomocą. Jest to wyjątkowo dotkliwa strata nie tylko dla naszego zeszytu „Roczników Humanistycznych”, ale i całego środowiska polonistycznego w kraju. Przypomnieniu sylwetki Profesora Maciejewskiego poświęcamy tekst zamieszczony w dziale *Pożegnania*.

Całość dopełnia dział *Omówienia i relacje*. Zawiera on trzy recenzje książek, które poruszają ważne kulturowo zagadnienia i jako takie zasługują na osobne, krytyczne przedstawienie.

Paweł Panas